

Com fer de la institució un espai de disputa feminista?

Georgina Monge López

La CUP està immersa en un debat nacional, el Procés Garbí, per tal de donar un nou impuls a l'organització i poder, col·lectivament, reimaginar-se i albirar nous horitzons possibles.

És en moments com aquest que s'obre la possibilitat de debatre, d'una manera més pausada de la que estem acostumades, temes que ens travessen tant a nivell organitzatiu com social. Es tracta d'una oportunitat, també, de reafirmar que el Procés Garbí, com la mateixa CUP, té un compromís sòlid amb el feminisme.

Aquests períodes de repensar-se també són interessants perquè possibiliten espais d'obertura des d'on poder valorar, discutir i analitzar quin és el feminisme que ens encaixa com a candidatura de l'esquerra rupturista. Perquè, com totes sabem, de feminisme no només n'hi ha un i, a vegades, els propòsits entre uns i altres corrents dins del mateix feminisme poden estar absolutament allunyats (arribant a ser, en ocasions, fins i tot antagònics).

De fet, el feminisme que tenim més a l'abast, i que sembla que s'està imposant sigil·losament, és un feminisme liberal que pretén posar fi a les desigualtats de gènere, sense atacar els fonaments que apunten aquestes desigualtats, que són el sistema capitalista, patriarcal i colonial. És un feminisme que principalment beneficia a les dones ja de per si més privilegiades dins de l'estructura (sobretot dones de classe alta i blanques) i que malgrat posa molt èmfasi en posar fi a les discriminacions (en especial aquelles que impedeixen a les dones arribar a altes esferes), en reclamar una llibertat d'elecció i en enfocar-se a l'empoderament femení, per contra, no afronta tots els límits sistèmics que precisament fan que ni la llibertat, ni l'empoderament, ni una vida lliure de discriminacions sigui factible per a la gran majoria de dones. De la mà d'aquest feminisme liberal n'hi ha un altre que, sense arribar a ser explícitament liberal, és absolutament reproductor del sistema en els seus plantejaments, i no proposa marcs, ni teòrics ni pràctics,

per a construir una alternativa a les relacions de gènere actuals. Molt probablement, aquests feminismes no haurien de ser els que ens inspirin com a organització.

No és cap sorpresa que el feminisme està polaritzat, i que sovint els debats són encesos i no sempre constructius. Processos com el Garbí han de poder servir per dialogar a escala interna, sense censura ni dogmes, sobre quin feminisme ens fa sentir més còmodes, quin ens encaixa més a escala política, i quin pensem que és més afí als nostres principis i objectius.

En aquest sentit, la CUP no es pot permetre integrar discursos feministes que poden estar allunyats dels plantejaments de l'organització, o que proposen postulats en relació amb el gènere que estan desvinculats d'un paradigma de justícia social més ampli.

En el marc d'aquest Procés Garbí ens trobem en un moment idoni reflexionar sobre quin és el feminisme que volem representar des de la CUP. Cal que la CUP tingui clar quina és la seva aposta, teòrica i pràctica, a nivell de gènere, que ens sigui pròpia, i que encaixi amb el feminisme transformador que ens ha de representar. Perquè la CUP ha d'encarnar un feminisme de classe, el qual, sinó, es queda orfe de representació institucional. Aquest feminisme de classe ha d'estar al servei de totes les dones (especialment de les més perjudicades pel capitalisme patriarcal), i ha d'enfocar-se a acabar amb l'opressió sexista que deriva del capitalisme patriarcal. Al mateix temps, aquest feminisme de classe també hauria de reconèixer la interseccionalitat de les opressions, i aproximar-se a les desigualtats de gènere des de la comprensió de com aquestes s'entrellacen amb altres formes de dominació com la classe social o el racisme.

Un feminisme que no alteri les estructures capitalistes, patriarcals i colonials no acabarà mai, de manera real, amb les desigualtats, a cap nivell, i per tant ni millorarà la vida de les dones, ni es donaran millores significatives pel conjunt de la població. Perquè no n'hi ha prou amb què les dones tinguin els mateixos drets que els homes, es necessita també una transformació radical de la societat perquè aquesta sigui més justa en la seva globalitat. I perquè això es doni, és del tot indispensable que la lluita feminista quedi emmarcada en una lluita més àmplia per a la justícia social.

Reptes pendents

Un dels punts crucials a discutir és com fem de l'aposta municipalista una aposta feminista, i com vehiculem les demandes feministes a través de la institució i aconseguim, d'alguna manera, que la institució pugui esdevenir espai de mobilització d'aquestes demandes.

Les institucions són estructures que no només són polítiques, sinó que també són socials, econòmiques i culturals. Com a tals tenen una gran influència en la vida de les persones. I, per tant, també la tenen en la construcció de les relacions de poder de gènere.

En aquest sentit, si bé les institucions mai seran l'única eina per a la transformació social i feminista, sí que en són un instrument fonamental. Les institucions poden ser un espai de sensibilització i conscienciació en temes de gènere, alhora que una plataforma des d'on generar discurs. I, alhora, han de poder servir per més que això, i han de propiciar una millora de les condicions materials de vida de les persones.

Precisament, el Procés Garbí pot ser un espai des d'on pensar com ens enfoquem a aquest objectiu, i des d'on debatre com incorporar de manera transversal el feminisme en les nostres pràctiques com a organització, en la nostra missió política i en les nostres apostes estratègiques. I és que, respecte a la resta de forces polítiques, la CUP té molt a aportar.

Per començar, cal un debat sobre com es pot fer front a la crisi de reproducció social actual, que és sistèmica i forma part de les desigualtats estructurals del capitalisme. Els treballs de reproducció social, tal com els va acotar Lise Vogel (1983)¹, són tots aquells treballs, tasques i activitats que permeten reproduir la societat. Tenen a veure tant amb la reproducció biològica i la reposició social, com amb el benestar de la població. Dins dels treballs de reproducció social hi ha treballs de la llar i domèstics, de cures, d'afectes i de manteniment de la comunitat.

Per Fraser (2023), els treballs de reproducció social són indispensables perquè "renoven els éssers humans, tant de manera quotidiana com generacional, i alhora mantenen els vincles socials. En les societats capitalistes, a més

¹ VOGEL, LISE (1983; edició revisada al 2013). *Marxism and the Oppression of Women: Towards a Unitary Theory*. Estats Units: Rutgers University Press.

garanteixen l'oferta de força de treball mercantilitzada d'on el capital xucla la plusvàlua"².

Sense aquesta reproducció social, no hi ha producció econòmica possible. Però malgrat que són uns treballs imprescindibles, sense els quals el sistema no pot funcionar, aquests no tenen reconeixement ni social ni econòmic. Són treballs fets principalment per part de les dones, bé en l'àmbit domèstic sense remuneració, bé en l'àmbit mercantil amb una remuneració molt per sota del que seria necessari per garantir unes condicions de vida dignes per a aquestes treballadores.

Es diu que hi ha una crisi global de cures precisament perquè són uns treballs feminitzats i precaritzats, perquè no hi ha una assumpció pública de la cura, i perquè molts d'aquests treballs estan externalitzats a dones de països més empobrits, conformant així una cadena global de cures i de precarització.

Les polítiques públiques tenen molt a aportar, en primer lloc, per visibilitzar i valorar el paper que tenen els treballs de reproducció social pel sosteniment i la producció de la vida de totes les persones. En segon lloc, cal actuar per avançar cap a un repartiment més equitatiu d'aquests treballs, ja que, com s'ha dit, en l'actualitat estan profundament precaritzats, feminitzats, racialitzats i privatitzats (tant en les llars com en el mercat). I de manera paral·lela, cal que es doni una responsabilitat pública en el sosteniment de la vida, i això passa perquè des de les institucions s'assumeixin tots els treballs de reproducció social possibles, ja que, si no són responsabilitat pública, cauen en el terreny de les llars. I com sabem, massa sovint les llars són eufemisme de "dones", i per tant si no s'acaba amb la divisió sexual del treball, molt probablement aquests treballs els seguiran fent les dones de manera privada, precària i infravalorada. Per aquesta raó, totes les demandes que vagin en la línia de dotar de recursos la sanitat, l'educació, la dependència, l'habitatge, i la cura de persones en general, són reivindicacions feministes de primer ordre que tenen una incidència altíssima en les condicions materials de vida no només de les dones sinó que de la societat en general.

² FRASER, Nancy (2023). Capitalisme caníbal. Com el nostre sistema devora la democràcia, les cures i el planeta, i què hi podem fer al respecte. Manresa: Editorial Tigre de Paper. P. 71.

Un altre dels fronts a debatre és com el feminisme pot contribuir a combatre l'actual onada reaccionaria. De moment, sembla que el feminisme estigui generant l'efecte contrari, i estigui servint per engreixar les files de l'extrema dreta, farcint-la d'homes que, enfadats amb la seva situació de precarietat en el món, apunten cap al feminisme i cap a les dones com a culpables de les seves circumstàncies. Com explica el sociòleg Michael Kimmel, no atribueixen la seva precarietat als fons voltors que els deixen sense casa, ni a les grans transnacionals que els deixen sense feina perquè deslocalitzen els seus llocs de treball. El que fan és apuntar cap a qui senten que està en un esglaó per sota seu dins l'escala social (dones, persones migrades, etc.), a qui fan culpable de la seva situació. En relació al feminisme, senten que tots els drets que han guanyat les dones els han perdut ells. Ens ho confirmava recentment l'enquesta de valors del Centre d'Estudis d'Opinió, que mostra com un de cada tres catalans creu que el feminisme "ha anat massa lluny". Aquest percentatge puja fins al 54% en el cas dels nois joves d'entre 16 i 24 anys. I això es tradueix en vots, tal com expliquen Anduiza i Rico (2023): "Tenir actituds de sexisme modern és un dels predictors més importants del suport a Vox, més important que el rebuig a la immigració o el conflicte territorial".

Davant d'aquesta situació, si l'extrema dreta es nodreix de l'antifeminisme per fer créixer les seves files, totes les forces que apostem per la transformació social hem d'advocar pel feminisme per fer-hi front. Però caldrà saber explicar com el feminisme pot millorar la vida de tothom, també dels homes. Segurament el focus no haurà de recaure tant en què poden perdre els homes amb el feminisme, com en assenyalar tot el que hi poden guanyar, i saber transmetre que la pretensió del feminisme és que les dones, però també els homes, puguin ser més lliures en un context menys desigual.

Per últim, també caldrà entendre (i l'experiència a la pràctica política institucional així ens ho ha transmès) que la institució té un límit, i que per tant les reformes que s'hi puguin dur a terme sempre seran necessàries però mai suficients. Les feministes més que ningú sabem que cada millora en els nostres drets pot ser arrebataada amb un simple canvi de color polític en el govern de torn. Amb aquesta alerta en ment, cal traçar un horitzó en el qual hi hagi la fi de l'explotació de classe, de gènere i de raça per, a partir d'aquí, poder anar acostant-nos-hi i anar guanyant terrenys de vida al capital.

Propostes polítiques possibles des de la institució

Per poder avançar cap a una institució feminista que ens apropiï a una societat lliure de desigualtats de gènere, podem pensar estratègies a implementar a partir de les 3R de l'autora Nancy Fraser³: Reconeixement en l'àmbit cultural, Representació en l'àmbit polític i Redistribució en l'àmbit econòmic.

D'acord amb l'autora, el reconeixement passa per revertir les jerarquies de valor cultural institucionalitzats que neguen a les persones poder interactuar en termes d'igualtat. Al mateix temps, la participació social i política de les dones és decisiva per a la transformació col·lectiva i especialment per promoure la igualtat i la perspectiva de gènere des d'un enfocament transversal i interseccional. Per això és important establir mecanismes de representació, que redistribueixin el poder i que possibilitin la veu i la protesta perquè les persones puguin accedir al poder i traslladar les seves reivindicacions en termes d'igualtat. I per últim, i molt important, cal una redistribució de recursos en l'àmbit social, per raó de classe, i a nivell relacional, per raó de gènere. De fet, la distribució dels recursos econòmics entre dones i homes és un dels criteris fonamentals que ens indica fins a quin punt una societat és equitativa o no en termes de gènere. Per aquesta raó, cal treballar per revertir les estructures econòmiques que neguen a les persones els recursos necessaris per interactuar com iguals. A més a, dins de la redistribució hauríem de pensar com avancem en un repartiment més equilibrat dels temps, dels treballs i de la riquesa.

A partir d'aquests tres blocs de polítiques de gènere que proposa Fraser, podem anar perfilant quines serien aquelles mesures que es podrien fer des de la institució i que ens acostarien més a una societat més justa i igualitària.

Totes elles han d'encaminar-se a assumir, des de l'àmbit públic, una responsabilitat social en el sosteniment de la vida, i a ressituar la lògica econòmica, desplaçant els interessos del mercat, per situar-hi la vida al centre.

³ FRASER, NANCY (2015). "Fortunas del feminismo". Traficantes de Sueños, Madrid.

La institució com a espai de mobilització feminista

Per tant, el projecte polític de la CUP pot servir de catalitzador per fer de la institució un espai de disputa i de mobilització feminista, i pot esdevenir un agent clau perquè les reformes en matèria de gènere puguin ser canalitzades cap a canvis més estructurals del sistema.

Paral·lelament, el repte serà no ser una crossa del sistema, i caldrà parar atenció perquè les propostes feministes que plantegem no s'orientin només a construir un nou ordre social més funcional, sinó que sobretot posem tots els nostres caps i cossos a treballar per construir un món més just.

La meta no està en el fet que les dones ens equiparem als homes, ni tampoc al revés. No es tracta de buscar igualacions en un sistema inherentment injust, com és el capitalista patriarcal. L'horitzó està en construir societats que millorin les condicions materials de vida i el benestar de les persones, i que la CUP es converteixi en un espai de possibilitat perquè això sigui una realitat.